

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 7 - Number: 24 p. 237-252, Summer 2023

Dijital Göçmen Öğretmenler, Dijital Yerli Öğrenciler ve Pandemi Döneminde Grafik Tasarım Alanındaki Temassız Eğitim Problemleri* *Dijital Immigrant Teachers, Dijital Native Students and Contactless Education Problems in Graphic Design During the Pandemic Period*

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1227415>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
31.12.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
03.06.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2023

Asya Studies

Dr. Öğr. Üyesi Dilek Aydemir
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi,
Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi,
Grafik Tasarımı Bölümü
dilek.aydemir@gop.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4194-6030

Öz

Yeni medya teknolojilerindeki son ilerlemelerle, bireylerin dijital medya ile etkileşimlerinin sonucu olarak yeni bir dijital kültürlenme süreci başlamıştır. Dijital kültürlenme süreci, bireyleri dijital yerliler ve dijital göçmenler olmak üzere iki ayrı gruba ayırmıştır. Dijital yerliler, dijital medya teknolojisi içine doğan ve dijital medya ile fazla etkileşim içinde olan kuşak iken; dijital göçmenler kendilerini dijital ortama sonraki bir evrede adapte etmeye çalışan kuşağı temsil etmektedir. İki kuşak arasındaki ayırım, hayatı algılama ve yorumlama anlayışına ek olarak eğitim süreçlerinde ve öğrenme davranışlarında da farklılıklara neden olmaktadır. Bu farklılıklar pandemi döneminde belirginleşmiştir. Dünyada 2020 yılının başından itibaren Covid 19 pandemisi baş göstermiş ve tüm dünyada hayatı durdurma noktasına getirmiştir. Eğitim dünyası bu durumdan en çok etkilenen alan olmuştur. Günümüz eğitim sisteminde öğrencilerin hemen hemen tamamı dijital yerlilerden, öğretmenlerin de azımsanamayacak bir kesimi dijital göçmenlerden oluşmaktadır. Nitekim eğitim-öğretimde yaşanan dijital nesil farklılıklarının yanı sıra, pandemi dönemindeki uzaktan eğitimle beraber bazı uzaktan eğitim problemleri de ortaya çıkmıştır.

Bu bilgilerden yola çıkılarak bu araştırma makalesinde, öncelikle pandemi döneminde geçilmiş olan dijital eğitim uygulamasının deneyimleyicilerinden dijital yerli öğrenciler ile dijital göçmen öğretmenlerin özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini üniversitelerdeki grafik tasarım eğitimi alan öğrenciler ve öğretim elemanları oluşturmaktadır. Ardından bu dijital öğretmenler ve yerlilerin karşılaştığı olası sorunlar üzerinden grafik tasarım bağlamında makalenin konusu açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden alanyazın taramasına dayanmaktadır. Ayrıca araştırma makalesinde uzaktan eğitimle sürdürülen tasarım eğitiminde "temassız tasarım" kavramı ortaya atılmıştır. Sonuçta bulgular doğrultusunda pandemi dönemiyle başlayan uzaktan eğitim sürecinde grafik tasarım bölümü öğrencilerinin karşılaştıkları problemler dijital yerli ve dijital göçmen kavramları üzerinden açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Göçmen, Dijital Yerli, Uzaktan Eğitim, Grafik Tasarım, Temassız Tasarım.

Abstract

With the recent advances in new media technologies, a new digital acculturation process has begun as a result of individuals' interactions with digital media. The digital acculturation process has divided individuals into two separate groups: digital natives and digital immigrants. While digital natives are the generation born into digital media technology and interact with digital media more; digital immigrants represent the generation that tries to adapt themselves to the digital environment at a later stage. The distinction between the two generations causes differences in educational processes and learning behaviors in addition to the understanding and interpretation of life. These differences became evident during the pandemic period. Since the beginning of 2020, the covid 19 pandemic has started in the world and brought life to a halt all over the world. The world of education has been the area most affected by this situation. In today's education system, almost all of the students are digital natives, and a substantial part of the teachers are digital immigrants. As a matter of fact, in addition to the digital generation differences in education, some distance education problems have emerged with the distance education during the pandemic period.

Based on this information, in this research article, first of all, the characteristics of digital native students and digital immigrant educators, who are the experiencers of the digital education application that was passed during the pandemic period, were examined. The sample of the research consists of students and lecturers studying graphic design at universities. Then, the subject of the article was tried to be explained in the context of graphic design through the possible problems faced by these digital teachers and locals. The research is based on the literature review, one of the qualitative research methods. In addition, in the research article, the concept of "contactless design" in design education carried out with distance education was introduced. As a result, in line with the findings, the problems faced by the students of the graphic design department in the distance education process, which started with the pandemic period, were explained through the concepts of digital native and digital immigrant.

Keywords: Dijital Immigrant, Dijital Native, Distance Education, Graphic Design, Contactless Design.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Aydemir, D. (2023). Dijital Göçmen Öğretmenler, Dijital Yerli Öğrenciler ve Pandemi Döneminde Grafik Tasarım Alanındaki Temassız Eğitim Problemleri. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7(24), 237-252.

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

GİRİŞ

Geçtiğimiz yakın dönemde yaşanan pandemi nedeniyle tüm dünya yeni bir durumla yüzleşmiş, çoğu kişi evlerine kapanmış, çalışma disiplinleri yeniden şekillenmiş ve esnetilmiş, okullar en alt kademedeki yüksek öğrenime kadar kapatılmıştır. Ancak bu süreçte eğitim devam etmiştir; eğitim uzaktan eğitime, sınıflar sanal sınıflara dönüşmüştür. Bir anda hiçbir hazırlık yapılmadan, bu sürecin içine girilmiştir. Bütün bu yeniliklerle beraber bazı problemler de sürecin peşi sıra belirmiştir.

Dünyadaki eğitim sistemlerinin neredeyse tamamı Covid-19 pandemisine karşı mücadele etmeyi ve salgın sürerken eğitimi de bir yandan sürdürmenin yollarını aramıştır. Güncel OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü/Organisation for Economic Co-operation and Development) verileri, dünya çapında 102 ülkenin virüsün yayılımını engellemek adına tüm okulların kapatıldığını ve yaklaşık 900 milyon çocuk ve gencin okuldan uzak kaldığını göstermektedir. Bu rakamlar salgın zamanında gün geçtikçe değişkenlik gösterebilmiştir (Schleicher, 2020). Bu süreçte eğitim devam etmiş ve dijital sınıflardan online dersler yapılırken bu değişimlerin hayatlarımızda bazı etkileri olmuştur. Eğitim dünyasında öğrencilerin katılımını yeniden düzenleyen ve aslında hiç de yeni olmayan bir eğilim ortaya çıkmıştır (Arıfudin, Sulistyaningsih & Kautsar, 2020). Fiziki sınıflar yerini sanal sınıflara bırakmış, sanal sınıflarda eğitim ekranlar yoluyla simüle edilmeye başlanmıştır. Örgün öğretimdeki yüz yüze öğrenci-öğretmen iletişimi, dijital ortamda ekranlarla simüle edilmiştir. Dijital eğitimin öğrenciler açısından pozitif yönleri bu süreçte daha çok öne çıkmıştır. Dijital eğitimin pozitif yanları; içeriğin öğrenci tarafından yinelenerek, sonsuz sayıda izlenebilmesi (Sirer, 2020); dijital eğitimin, “eşzamanlı etkileşimi teşvik etmesi” (Susilo, 2014) olarak örneklenebilir. Dijital eğitim, öğrencilerin kendi ilgi alanlarına ve şahsi yaşam ritimlerine göre bireysel çalışmalarına ve tercih ettikleri her şeyi kendilerine göre mümkün olabilecek her yerde ve her zaman öğrenmelerine fırsat tanır. Öğrenenin edindiği öğrenme deneyimi kişiden kişiye göre değişmekle beraber; öğrenenler, dijital öğrenme ortamında üç ana açıdan deneyim kazanırlar: öğrenme etkinlikleri, katılım ve etkileşim (Kee, 2020). Çevrimiçi eğitimlerdeki bu etkinlikler ve deneyimler de öğrencilerin daha bağımsız hale gelmelerini sağlar (Luschei, Dimiyati & Padmo, 2008).

Teknolojik farklılaşmalarla geline nokta, toplumda bu gelişimin merkezinde doğanlar ve bu değişime diğerlerine oranla uzak kalanlar veya kendilerini bu yeni duruma adapte etmeye çalışanlardan oluşan iki ayrı grup ortaya çıkmıştır (Bilgiç, Duman ve Seferoğlu, 2011). Dijital yerli ve dijital göçmen olarak tanımlanıp birbirinden ayrılan ve dünyayı farklı algılayan bu iki kuşak, sanal eğitim ortamında bir araya gelmekte ve bu dijital kuşak farkları nedeniyle bazen iletişim kaynaklı bazen de teknoloji becerileri gibi birtakım sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Geleceğin öğretmenleri de dahil olmak üzere modern dijital teknolojileri kullanma problemleri, Covid-19'un hızla tüm dünyaya yayılması sebebiyle birçok eğitim kurumunun uzaktan eğitim biçimlerini geliştirdiği günümüzde özellikle önem kazanmaktadır (Budnyk et al., 2021).

Farklı çağlara ait öğrenenlerin ve öğrenenlerin bu süreçte sanal ortamda bir araya gelmeleri teorik ve uygulamalı bir alan olarak tasarım bağlamında olumlu ve olumsuz açılarından da ele alınmasını gerektirmektedir. Grafik tasarım alanı dijitalizm üzerine kurulu (dijital platformlarda yaratılan, paylaşılan, online mecralardan beslenen) bir disiplindir. Bu özellikleriyle dijital yerli öğrenenler için birçok olumlu yönü de vardır. Zaten dijital bir çağa doğmuş olan dijital yerliler yeni eğitim süreçlerine çok kolay adapte olabilmektedirler. Ancak içine doğup büyüdükleri şartlarda kazandıkları bilgileri kesin doğrular olarak kabul eden dijital göçmenlerin, yıllar sonra farklı bir çağa doğmuş olan çocuklara öğretmenlik yapmaları bazı güçlükleri de beraberinde getirebilmektedir. Yıllar içinde kabul edilmiş ve pekişmiş olan bazı yargılar, dijital göçmenlerin, dijital yerlilerin yeni gerçeklerini anlamalarını zorlaştırabilir (Doğan, 2022). Bu yüzden dijital göçmenler, online ve teknolojik hazırbulunuşlukları olmadığı için, eğitim aşamasında bu süreç onlar için bir çileye dönüşmekte ve kendilerini güncelleyip sanal ortam eğitimlerine uyum sağlamaları gerekmektedir. Hemen her bilgi için internetten beslenebilen bir nesile karşı dijital göçmen olarak eğitenler bu süreçte etkililiklerini devam ettirmelilerdir. Dijital göçmenler bu süreçte ayak uydurmakta olan nesilden ve teknolojiyi daha farklı amaçlar için farklı yeterlilik düzeyinde kullanırlar. Birbirinden dijital donanım ve anlayış olarak ayrılan bu iki nesil uzaktan eğitimde temassız tasarım süreçlerinde aynı ortamda buluştuğlarında dijital yerliler ve dijital göçmenler açısından durum nasıl şekillenecektir? Nitelikli bir eğitim sunma amacı güden uzaktan eğitimde, tasarımla ilgili bölümlerde eğitim gerçekleştirilirken dijital göçmenler ve yerliler arasında uyum nasıl sağlanacaktır ve nitelikli olması beklenen eğitim gerçekleştirilebilecek midir? Uzaktan eğitimde temassız tasarım süreçlerinde öğrenenler ve eğitenler hem yeterlikleri hem de öğrenmenin gerçekleştirilmesi aşamasında bu süreci

daha verimli nasıl kullanabilirler? Örgün eğitimde tasarım atölyeleri, tasarım ediminin direkt deneyimlendiği eğitsel ve pedagojik ortamlardır. Bu ortamlardaki öğrenme süreci, öğretenden öğrenene doğru doğrusal bir bilgi akışı olmaktan çok, öğretene ve öğrenci, öğrenci ve öğrenci, öğrenci ve tasarımlar arasındaki çok yönlü etkileşimler ile gerçekleştirilir (Özgüven ve Bayram, 2021). Sanal ortamlarda kurulan tasarım atölyelerinde bu iki nesil arasındaki farklılıklarla uygun temassız tasarım ortamı yaratılabilecek midir? Araştırmada pandemi döneminde ortaya çıkan temassız tasarım alanındaki bu sorulara dijital göçmenler ve dijital yerliler perspektifinden cevap aranmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, dünyanın geçirmiş olduğu Covid-19 küresel salgını nedeniyle hazırlıksız olarak uzaktan eğitim sistemine geçilerek eğitimi bu şekilde yürütmek zorunda kalan dijital yerli öğrenciler, dijital göçmen öğretmenlerin yaşadıkları sorunları ve uzaktan eğitimdeki zorlukları incelemektir. Dünyada ve ülkemizde Covid-19 salgınıyla ciddi bir mücadele edilmiş ve etkileri hala süregelmektedir. Özellikle eğitim alanında öğrencileri, öğretmenleri, akademisyenleri ve yöneticileri zorlamıştır. Bu yüzden güncel ve önemli bir konu olarak görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada uzaktan eğitim sırasında dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki farklılıklar ortaya konulacak, bu farklılıkların da temel olduğu grafik tasarım alanındaki uzaktan eğitim süreçlerinde temassız tasarım alanında öğrenciler ve öğretmenlerin ne gibi problemlerle karşı karşıya oldukları üzerinde durulacaktır.

YÖNTEM

Sosyal bilimlerde yapılan araştırmaları; nitel araştırmalar ve nicel araştırmalar olarak ikiye ayırabiliriz (Geray, 2016). Bu nitel araştırma, alanyazın taramasına dayanmaktadır. Konuyla alakalı yurt dışı ve yurt içindeki yayımlar taranmış, ulaşılan bilgiler sonucunda önerilerde bulunulmuştur. Nitel araştırmalarda veri toplama sürecinde doküman analizi gerçekleştirilir. Araştırmaya için gözlem ve görüşme yapılmadığında ya da araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini arttırmak için yazılı ve görsel kaynaklar araştırmaya dâhil edilerek doküman analizi gerçekleştirilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmacılar, önceki araştırmaları inceler, alan yazını tarar ve edindikleri bilgileri analiz edip araştırmalarına eklerler (Kıral, 2020). Araştırmanın örneklemini üniversitelerin grafik tasarım bölümlerindeki dijital yerli öğrenciler ve dijital göçmen öğretim elemanları oluşturmaktadır. Ek olarak pandemi sürecinde eğitim ve öğretimin dijital bir platform olarak çevrimiçi bir yapıya dönüşmesi tüm bölümleri etkilerken grafik tasarım gibi çoğunluğu uygulamalı ve teorik bir alan için uzaktan eğitimde temassız tasarım gibi yeni bir kavramı ortaya çıkarmıştır. Temassız tasarım ve eğitim sürecinde dijital göçmenler ve dijital yerlilerin özellikleri incelenerek tasarım alanındaki problemler araştırılmıştır.

Dijital Yerli ve Dijital Göçmen Kavramları

Dijital, vücudu sarmalayan sinir sistemi gibi bireylerin yaşamlarının her alanına nüfuz etmiştir. Çoğu insan dijital bir dünyada hayata gözlerini açmıştır (Baran, 2022). Prensky'nin nitelendirdiği birer sıfat olarak karşımıza çıkan "*dijital yerli*" kavramını O; hayatını anlamlı olmaya başladığı anlardan itibaren dijital ortama dokunarak geçiren ve bu dijital ortamla temas halinde büyüyen çocuklar için kullanmıştır. Bu çağın gençleri, dijital medyayı günlük yaşamlarının bir uzantısı olarak kullanıyorlar. Bu onlar için son derece doğaldır ve bunu yenilikçi ya da zor bir durum olarak algılamazlar. Çünkü onlar için doğal olan zaten budur. Ancak bu durum herkes için aynı değildir ve küçüklerin dünyası ile yetişkinlerin dünyası arasında görünmez bir çizgi çizer (Tzifopoulos, 2020). Dijital çağda çocuklar, etrafını saran ekran bolluğuna ayak uydururlar. Onlar, kendilerinden önceki kuşaklardan farklı ve dijital bir yaşam geçirmektedirler. Önceki jenerasyonlar ağaçlara tırmanıp, top oynarken; onlar ekranlara tıklayıp sürüklemektedirler (Biricik, 2022). Buna karşın dijital dile veya kültüre yabancı olup ona sonradan adapte olmaya çalışan insanlar ise "dijital göçmen" sayılmaktadırlar. Tüm hayatlarını bilgisayar, cep telefonu, ipad vb. dijital çağın içerdiği "dijital oyuncaklar ve araçlarla" geçiren bu yerli nesile karşılık dijital göçmen kavramı, dijital kültürün araçlarına daha sonradan erişmeyi içerir; sonradan öğrenilen ikinci bir dile benzetilebilir. Dijital göçmenler yeni teknolojileri kullanmaya adapte olabilirler ancak geçmişte daha çok yerleşik olacaklar, dijital yerlileri tam olarak anlayamayacaklardır (Helsper & Eynon, 2010). Bu sebeplerden dijital göçmenlerin, dijital yerlileri eğitim açısından daha verimli ve etkileyici bir şekilde yakalayabilmeleri için yeni çağın gerektirdiği teknolojilere hâkim olmaları ve kendilerini bu konuda geliştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca dijital göçmenlerin karşı karşıya kaldıkları bu durum, bir eksiklik olarak algılanmamalı, sosyolojik farklar ve çağın gerekliliklerinden kaynaklandığı da unutulmamalıdır.

Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıda tablo 1’de belirtilen dijital göçmenler ve dijital yerlilerin karşılaştırmalı verileri üzerinden bir analiz okuması da gerekmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere dijital göçmenler ve dijital yerliler arasındaki temel farklardan dolayı, teknolojiyi kullanmada ve bu konudaki ihtiyaçlarını gidermede farklı eğilimlere sahip oldukları söylenebilir. Belki de ister eğitim sistemi bağlamında, isterse grafik tasarım atölye dersleri, değişen dünya düzeni içerisinde pandemi süreci, dijital göçmenlerin ve dijital yerlilerin öğrenme ve eğitim adına kendilerini değiştirmeleri gerektiği bir dönüşüm fırsatı olabilir. Bu yüzden öncelikle araştırma makalesinin konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için dijital yerliler ve dijital göçmenlerin özelliklerinin detaylı bir şekilde aşağıdaki bölümlerde ele alınacaktır.

Tablo 1: Dijital Göçmenler ve Dijital Yerliler Karşılaştırma Tablosu

Dijital Göçmenler	Dijital Yerliler
Teknolojiyle sonradan kaynaşmışlardır, ona adapte olmaya çalışırlar.	Teknoloji onlar için temel bir ihtiyaç gibidir.
Bilgiyi elde etmede sabırlıdırlar.	Bilgiyi hızlı elde etmek isterler. İlgileri çabuk dağılılabılır.
Uzun dökümanları, düz yazıları okuyabilirler.	Uzun dökümanları okumayı tercih etmezler. Grafikleri, görselleri okumayı tercih ederler.
Birden fazla işe odaklanmada zorlanırlar.	Aynı anda birçok işi yapabilirler.
Genellikle geleneksel medyayı tercih ederler.	Bilgi edinmede yeni medyayı tercih ederler.
Kullanma kılavuzu kullanırlar.	Deneme yanılma yolunu tercih ederler.
Resmi ve ciddi çalışmaları severler.	Oyunları tercih ederler.
İletişimde daha sosyallerdir.	Online olarak sosyalleşmeyi tercih ederler.
Sınıfta geleneksel öğrenme eğilimi	Online/bağımsız eğitim eğilimi

Dijital Yerli Öğrenenlerin Belirli Özellikleri

Günümüz çocukları/genç bireyleri, tüm yaşam tarzlarıyla geçmiş nesillerden farklıdır. Dijital medya ile büyüyen neslin meyveleri olan bu yeni çağ çocuklarında iletişimden öğrenme becerilerine kadar birçok farklılık görülmektedir. Elbette bu farkları sadece iletişim ya da öğrenme becerilerindeki farklılıklarla sınırlandırmak yanlış olacaktır. Yeme içme alışkanlıklarından sosyalleşme becerilerine, eğlence anlayışlarına kadar kendilerinden önceki nesillerden farklı davrandıkları ve bu davranışları sergilerken de dijital medyanın ciddi anlamda günlük rutinlerinde yer etmiş olduğu hatta ayırdıkları muazzam süreye göre belki de artık hayatlarının kendisi olduğu görülmektedir. Bilgiç vd. (2011), bazı uzmanların günümüz öğrencilerinin düşünme ve bilgiyi işleme şekilleri konusunda farklılaştığını; öğrencilerin farklı etkinliklerinin beynin farklı şekilde yapılanması sonucunu doğurduğunu ileri sürdüklerini aktarıyorlar. Şahin, (2009) yeni binyılın öğrencilerinin alternatif bilişsel özellikleri hakkında şu maddeleri sıralıyor; basılı kaynaklar yerine dijital kaynaklardan öğrenmeyi tercih ederler, düz metinlerden çok görseller, grafikler, müzikler ilgilerini çeker, aynı anda birçok işlemi yapabilirler, doğrusal olmayan verilerden bilgi edinmeyi tercih ederler. Oldukça yaratıcıdırlar, karşılaştıkları yeni bir yazılım programını nasıl kullanacaklarını bir çırpıda çözebilirler (Esgin, Gezmen ve Özsürünç, 2022). Hızlı ve analitik düşünme yetenekleri gelişmiştir ve özgüvenleri yüksektir (Dereli, 2019). Dijital teknolojiler dijital göçmenler için öğrenmelerini destekleyen birer araç değil çoğu zaman bir amaç ve aslında öğrenmenin kendisidir.

Cameron (2005) Prensky, Don Tapscott’un Büyüyen Dijital: İnternet Kuşağının Yükselişi (1998) adlı eserinde 10 maddede dijital yerlilerin öğrenme tercihlerini açıkladığı faktörleri kısaca özetlemiştir:

Tablo 2: Prensky'nin Dijital Yerliler'in 10 Öğrenme Tercih ve Geleneksel Eğitimin Sundukları

Dijital Yerlilerin Tercih Ettikleri:	Geleneksel Eğitimin Sağladıkları:	Öğrenme Çıktıları:
1 "Twitch" hızı (hızlı eylem)	Geleneksel hız	Öğrenciler bilgi ile daha hızlı etkileşimde bulunmak (oyun hızı) isterler.
2 Paralel işleme	Doğrusal işleme	Öğrenciler aynı anda birden çok veriyi işleyerek çoklu görev yapmayı arzular.
3 Öncelikle grafikler	Öncelikle metin	Öğrenciler bir metin yedeği ile grafik bilgileri isterler.
4 Rastgele erişim	Adım adım	Öğrenciler baştan sona okumaktansa materyaller arasında köprü kurmayı tercih ederler.
5 Bağlantı halinde	Yalnız başına	Öğrenciler baştan sona okumaktansa materyaller arasında köprü kurmayı tercih ederler.
6 Aktivite	Pasiflik	Öğrencilerin pasif öğretim durumlarına karşı daha az toleransı vardır (yaparak öğrenme).
7 Oyna	İş	Öğrenciler bilgisayarları alet olduğu kadar onları birer oyuncak olarak da görürler; eğlenceli bir ortamda öğrenmeyi tercih eder.
8 Hesabı kapat!	Sabır	Öğrenciler çabalarının karşılığı olarak net ve anında geri bildirim veya ödül beklerler.
9 Fantezi	Gerçeklik	Öğrenciler fantezi ve oyun unsurlarını "ciddi" çalışmanın bir parçası olarak kabul ederler, örn. gayri resmi çalışma ayarları.
10 Arkadaş olarak teknoloji	Düşman olarak teknoloji	Öğrenciler teknolojiyi güçlendirici ve gerekli olarak görürler.

Dijital yerli öğrenenlerin okuma özelliklerinde öne çıkan önemli bir özellikleri de hız ve pratiklik. Bir metni ya da makaleyi okurken ona hızla erişmek ve tüketmek isterler, mümkünse uzun metinler yerine grafikleri tercih ederler. Metinlerin tamamını başından sonuna kadar doğrusal olarak okumak yerine; özet şeklinde hızlı ve rastgele okumayı ve bir an önce tüketmeyi tercih ederler. Dijital yerliler için bilgiye erişme aşamasında hız, görsellerle desteklenmiş ve eğlenceli içeriğin önemli olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu neslin aynı anda birden fazla konu ile ilgilendikleri de göz önüne alınırsa uzun süre aynı konuya odaklanmadıkları ya da odaklanmadıkları da söylenebilir (Eşgi, 2013). Hiper metin zihinler geliştirip, bir olaydan diğerine atlarlar. Bilişsel yapıları adeta sıralı değil de paralel olarak çalışıyor gibidir. Cep telefonu ile mesajlaşırken bir yandan da internette gezinirken müziğe eşlik edebilmesi ve aynı anda da birçok işi yapabilmesi anlamına gelen "multitasking" ifadesi dijital yerlileri kendinden önceki nesillerden ayıran en önemli farklılıklarındandır (Eyuboğlu ve Yılmaz, 2018). Dijital yerliler ve dijital göçmenler arasında fark oluşturan bazı unsurlar vardır; ikisi de aynı biyolojik bileşenlerden oluşan canlılardır ve ister dijital yerli ister dijital göçmen olsun beyinleri bilgiyi aynı şekilde işlemektedir. Ancak bilgiyi aynı şekilde işleyebilirken, bilgiler şu anda ya da gelecek zaman için farklı sonuçlar verecek şekilde depolanabilmektedir (Autry & Berge, 2011). Dijital yerlilerin yaşam deneyimlerini çoğunlukla sanal yollardan elde ettiği, bilgiler arasında sıçrayarak geçiş yaptıkları düşünüldürse edindikleri bilgileri dijital göçmenlere göre farklı depolayıp farklı zamanlarda kullanılmak üzere kendi teknolojik evrenlerinde saklayabilirler.

"Dijital yerli" başlığında da yola çıkılacak olunursa bu neslin en iyi teknolojiyle içli dışlı olduğunu söylemek zor değildir. Bu nesil öğrenen grubu teknoloji dilini yerli olarak kullanmaktadırlar (çevrimiçi oyunlar, youtuber, sosyal medya vb. alışkanlar) soyut algoritmaya daha çok adapte olmuşlardır (Prensky, 2001; akt. Sari ve Nayır, 2020). Teknolojiye çok iyi ayak uydurmalarıyla birlikte (Wang et al. 2013); *System* rutinlerinde son moda donanım ve yazılımlarla çalışmak vardır, iletişim için çevrimdışı seçenekleri dikkate almazlar ve çok daha kısa bir odaklanma süreleri vardır (Kincl & P., 2021). Bu özelliklerin beraberinde dijital yerlilerin yüz yüze etkileşimlerde/karşılıklı ilişkilerinde sosyal olarak daha az yetenekli oldukları ve bilgiyi uygulama konusunda yetersizlik yaşayabilecekleri bildirilmektedir (Ransdell et al., 2011; akt. Kincl & Štrach, 2021). Dijital yerlilerin %54'ü insanlarla konuşarak iletişime geçmek yerine mesajlaşmayı tercih ettiğini belirtirken dijital göçmenlerde bu oran %28 olarak görülmektedir. Genç Türkiye Araştırması (2012), internet teknolojileri ve sanal ağların gençlerin

vazgeçilmezi olduğunu bildirmiştir. Araştırma sonuçlarında gençlerin artık bilgisayar ve internette sosyalleştiğini ve gençlerin 2/3'ünün sosyal ağların onların daha çok sosyalleştirdiğini belirttiklerini ortaya koymuştur (Tulum ve Kaya, 2020). Çağın getirdiği bir sonuç olarak online ortamlarda gelişen ve çoğunlukla öğrenme deneyimlerini online platformlardan gerçekleştiren dijital yerlilerin, kendilerinden önceki döneme ait olan ve onlara göre belki de “modası geçmiş” olan yüzyüze iletişim becerilerinde daha az başarılı olmaları şaşırtıcı bir sonuç olarak görülmemektedir.

Dijital Göçmen Öğrenenlerin Belirli Özellikleri

Dijital göçmenler, dijital yerlilerin aksine günümüz teknolojilerine sonradan adapte olan ve olmakta olan kesim olarak adlandırılmaktadır. Dijital yerlilerden farklılıklarından ötürü öğrenme alışkanlıklarında da belirgin farklar bulunmaktadır.

Dijital yerliler doğdukları anda sanal ortam ile uyum içerisinde büyürler. Bundan dolayı dijital yerli ve göçmenler arasındaki fark aslında dijital dünyayı kullanma algısına dayanmaktadır. Böylece dijital yerliler, çevrimiçi ortamlarda daha verimli olup, dijital ortamlarda öğrenmeye daha yatkınlardır. Aksi bir durum olarak, dijital göçmenlerin teknoloji kullanımları çoğunlukla bir gereksinimi gidermek ya da bir konuda herhangi bir bilgiye ulaşmak amaçlı olarak gelişmektedir (Eşgi, 2013). Dijital göçmenler, dijital medya araçlarını ikincil kaynak olarak tercih etmektedirler. Dijital yerlilerin aksine, metinleri baştan sona doğrusal bir biçimde özümseyerek okumayı tercih ederler. Dijital dili, geçmiş alışkanlıklarından ötürü Prensky'nin deyimiyle “aksanlı” olarak kullanılmaktadırlar. Prensky, bu durumu “dijital göçmen aksanı” olarak adlandırmaktadır. Örneğin dijital göçmenlerin bir konuda bilgi edinmek için öncelikli olarak interneti değil, basılı kaynakları tercih etmeleri, bir belgeyi hızlıca ekran üzerinde düzeltmek yerine çıktısını alıp fiziksel olarak onu düzeltme eğiliminde olmaları dijital göçmen aksanına örnek olarak gösterilebilir. Doğal olarak haber alma araçları ve kaynakları da dijital yerlilerden farklılık göstermektedir; haber kaynağı olarak basılı gazetelerden yararlanmak gibi (Kürkçü, 2015). Bu durumda dijital göçmenlerin temel bir yaşam ihtiyacı olarak değil, belli bir amaç doğrultusunda dijital ortamları kullandıkları, geçmiş alışkanlıklarını sürdürme eğiliminde oldukları çıkarımı yapılabilmektedir. Bazı dijital göçmenler çevrelerine daha iyi adapte olabilmek adına dijital dili daha iyi öğrenmeye çalışır; ancak geçmişteki ayak izlerini bir noktaya kadar korumakta ısrarcıdırlar (Baran, Kurt & Tekeli, 2017).

Dijital göçmenler, dijital yerlilere göre okuma alışkanlıklarında da farklılıklar gösterirler. Dijital yerlilerin genellikle uzun metinleri sonuna kadar okuma sabırları düşük iken, dijital göçmenler bu konuda sabırlıdır ve metinleri sonuna kadar tüketirler; yeni bir aracın kullanılma aşamasında deneme yanılma yolu yerine kullanım kılavuzlarını takip etmeyi tercih ederler. Dijital göçmenler, dijital yerlilerin sahip olduğu çoklu görev (multitasking) yapabilime özelliğine sahip olmamakla beraber, bu özellik en belirgin fark olarak belirtilmektedir (Çukurbaşı ve AYTEKİN, 2014). Dijital göçmenlerin yukarıda bahsedilen farklı özelliklerinden ötürü dijital yerlilerden ayrıldığı ve öğrenme alışkanlıklarının da farklılıklar gösterdiği söylenebilmektedir.

BULGULAR

Dijital Göçmen Öğretmenler ve Pandemi Zamanında Temassız Eğitim Problemleri

Günümüz dijital medyasının öğrenci özelliklerine yansımaları eğitimsel davranışlarında, becerilerinde, faaliyetlerinde ve arzularında görülmektedir. Bu yeni jenerasyon dijital nesil artık neredeyse doğduğu andan itibaren “tık”lamakta, kendi sayfalarını yönetmekte, kendine ait kanallar açıp kendi izleyici kitlesini oluşturabilmektedir. Bu sebepten bu nesil “Dijital Yerliler (Digital Natives)” tanımının yanında; “Millennials (binyılın öğrencileri), The Gamer Generation (oyun nesli), Net Generation (internet nesli), Next Generation/N-generation (yeni nesil), Homo Zappiens (zaplayan insan), Cyber Kids (siber çocuklar), Grasshopper Mind (çekirge zihin)” (Şahin, 2009) gibi isimlerle de tanımlanırlar. Dijital göçmenler ise dijital yerliler kadar sanal gerçekliğe aşina olmayıp ona uyum sağlamaya çalışan bir nesildir (Eşgi, 2013). Dijital yerliler ve dijital göçmenlerin bir araya geldiği okullar da “kuşaklar arası ilişkileri organize eden” araçlardır (Oliverio, 2019). Peki öğretmenler bu noktada nerede durmaktadır? Özellikle son yıllarda Covid 19 pandemisi ile klasik sınıf ortamı devre dışı bırakılmış ve uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu durumda dijital yerli olmayan öğretmenlerin dijital yerli öğrenenlerle aynı öğrenme ortamında “zaten” yaşanan ve yaşanacak olası problemlere ek olarak pandemi nedeniyle uzaktan eğitim problemleri de eklenmiştir.

Prensky, M. (2001), günümüz “yeni” öğrencilerini dijital yerliler olarak adlandırmaktadır. Dijital yerli olarak adlandırılan kuşak anadil olarak bilgisayar, video ve internet dili kullanıyor. Geri kalanlar ise

(dijital dünyaya doğmamış olanlar); ancak hayatının bir noktasında yeni teknolojiyle kaynaşmış ve benimsemiş olanlar dijital göçmenler olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada günümüz okullarında ve üniversitelerde görev yapan çoğu öğretmenin de dijital göçmen olduğu sonucuna varılabilmektedir. Bu sonuca göre de bazı dijital göçmen bireyler için var olan teknolojik düzene ve gelişmelere ayak uydurmak kısmen kolay olabilirken bazıları için kolay olamamaktadır. Dijital göçmen öğretmenlerin farklılıklarının temel özelliklerinin başında buradan anlaşılacağı gibi dijital medya araçları kullanımı gelmektedir. Çünkü internet ve teknoloji onların yaşantılarının akışına sonradan dahil olmuştur ve onlar için teknolojiyi ve interneti öğrenmek bu yüzden daha zordur; onlar, yaşamları boyunca internetin ortaya çıktığı ilk eski nesildir. Bu bireylerin önce interneti kullanmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Doğal olarak bir sonraki nesle göre yaklaşımları farklıdır ve bir teknolojik aleti kullanmaya başlamadan önce kullanım kılavuzunu okumaktadırlar (Günther, 2007). Çoğu kıdemli öğretmen ve üniversite profesörü kişisel bilgisayarını, tableti ya da akıllı telefonları olmadan eğitim görmüştür. Şu anki öğrencilerin hemen hepsi okullarda ve üniversitelerde bu cihazları rutin olarak kullanılmaktadır (Kinash, Wood & Knight, 2013). Ancak günümüz öğrenci topluluğu olan dijital yerliler kısmen kendilerine özgü bir dil kullanırlar ve kendi dijital dünyaları ile sürekli etkileşim halindedirler. Dijital Göçmen öğretmenler, öğrencilerin her zamanki gibi “aynı” olduklarını ve aynı yöntemlerin hala işe yarayacağını varsaysalar da bugünün öğrencileri çok farklıdır ve bu varsayım artık geçerli görülmemektedir (Şekil 1.). Bir anaokulu öğrencisinden yemekte “www.hungry.com” (www.açım.com) gibi cümle duymak mümkündür. Başka bir lise öğrencisinden ise her okula gittiğinde bilgisayarını “power down” (kapatmak) moduna aldığı için yakındığını duyabilirsiniz (Prensky M. , 2001). Çünkü dijital yerliler “onlara” göre farklı düşünüp bilgiyi de farklı işlemektedirler.

Şekil 1: Dijital Göçmen ve Dijital Yerli İletişim Örneği (Demirci, 2016)

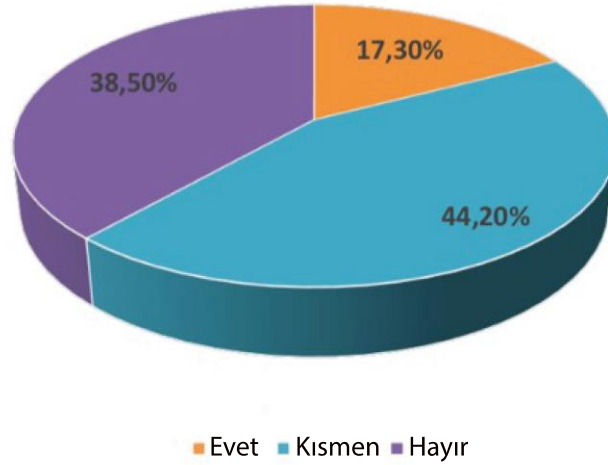
Yeni teknolojiler, özellikle de bilgisayar ve video oyunları, gençleri oldukça etkilemekte ve birçok öğretmen artık “sınıftaki uzaylı” ile karşı karşıya olduğunu düşünmektedirler. Çoğunlukla bilgisayarları kapsayan yeni popüler kültür biçimleri çok hızlı gelişmiş ve insanlık tarihindeki genç-yaşlı arasındaki belki de en büyük kültürel, bilgisel ve olgusal “uçurum” oluşmuştur. Aynı zamanda birçok yetişkinin gelecek nesillere aktarmak için tecrübeleri olsa da klasik düzende sunulan tek şey sıkıcı ve modası geçmiş eğitim sistemlerinden öte gidememektedir (Cameron, 2005). Bu farklı iki nesil farklı dilleri konuşuyorlar ve birbirlerini anlamakta zorlanıyorlar gibi görünmektedir (Sprenker, 2010). Günümüz eğitiminin karşılaştığı en büyük sorun, hala geçmiş bir dönemin dilini (dijital öncesi çağın dili) konuşmakta olan dijital göçmen öğretmenlerimizin, yeni ve bambaşka bir dil konuşan bir hedef kitleye öğretmek için çabalarıdır (Prensky M. , 2001).

Bu noktaya kadar genel olarak dijital yerli dijital göçmenler arasındaki teknoloji okuryazarlığı ve eğitim problemlerinden bahsetmiş gibi görünsek de bu problemler hem dünün problemleri hem de gündem eğitim problemlerimizle de bir noktada çakışmaktadır. 2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 salgını, görüldüğünden bu yana Çin'de en hızlı yayılan ve en geniş

enfeksiyon kapsamına sahip, önlenmesi ve kontrolü en zor olan büyük bir acil halk sağlığı durumuydu (Zhou et al. 2020). Salgın Çin sınırları içinde kalmamış kısa süre içinde tüm dünyaya yayılmış, uzun süre yaşamı etkilemiş ve etkileri hala dünyada bazı bölgelerde devam etmektedir. Salgının yayılımını engellemek amacıyla tüm dünyada sosyal alanlarda mecburi kısıtlamalara gidilmiş buna eğitim de dahil olmuştur. Sınırlarını duvarlarla belirlenmiş olan okullar olağanüstü bir toplumsal sağlık durumu nedeniyle aniden kapatılmış ama eğitim devam etmiştir. Hazırlıksız yakalandık: Covid-19 salgını sebebiyle online eğitim kararı verilmesine rağmen uzaktan eğitimi uygulamaya hazır olmayan ve bu sürecin zorluklarıyla karşılaşan öğretmenlerin uzaktan eğitime daha az istekli oldukları görülmüştür (Hilli, 2020). Oysa ki öğretmenler ve hatta öğrenciler, öğrenmeyi ve öğretmeyi, dijital çağın yeni verilerine göre "akıllıca" işlemeli ve uyarlamalıdır (Prensky M. , 2012). Bu isteklilik gerçekleştirilemediğinde ve taraflar için verimli ve uygun bir eğitim ve iletişim ortamı sağlanamayacağı öngörülmektedir.

Budnyk et al. (2021) koronavirüs salgınından dolayı yoğunlaşan dijital uzaktan eğitim teknolojilerinin kullanılması sorunlarına ve zorluklarına yönelik yaptığı araştırmada öğretmenler üzerinde yaptıkları anket sonuçlarına göre anketteki katılımcıların %26,9'unun (katılımcıların neredeyse üçte biri) dijital format üzerinde kendi eğitim içeriklerini oluşturmakta zorluk çektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmanın diğer sonuçlarında ankete katılanların %17,3'ü uzaktan eğitimde dijital teknolojileri kullanmada zorluk yaşadıklarını itiraf ederken; %44,2'lik kısmı profesyonel faaliyetlerde dijital araçların kullanımıyla ilgili zaman zaman bazı sorunlar yaşadığını söyledi; yanıt verenlerin %38,5'lik kısmı çevrimiçi faaliyetlerde hiç problem yaşamadığını belirtti (Şekil 2). Bu araştırmadan katılımcıların teknolojik yeterliklerinin eğitim faaliyetlerini doğrudan etkilemekte olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

Şekil 2: Uzaktan Eğitimde Dijital Teknolojiyi Kullanmakta Zorluk Çekiyor Musunuz?
Uzaktan eğitimde dijital teknolojiyi kullanmakta zorluk çekiyor musunuz?

Sari ve Nayır (2020), 65 yaş üzeri katılımcı grubundan oluşan çalışmalarının sonucunda, katılımcılar, uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları problemlerin/zorlukların "sınıf yönetimi" ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca aktarılan sorunlar arasında, "öğrencilerle iletişim sağlamada problem yaşama, öğrencilerin ilgisini derse çekmede problem yaşama, öğrencilerin gelişimlerini takip etme" gibi problemler de yer almaktadır. Katılımcılar, öğrencilerle direkt olarak iletişim kuramadıkları için öğrencilerin dersi dinleyip dinlemediklerinden emin olamadıklarını ve bu durumun öğrencinin derse katılımını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bir diğer zorluk da katılımcıların ders materyallerini kullanmakta zorluk çekmeleri olarak görülmektedir.

Günümüzde öğrenciler, öğretmenleri ile eğitsel amaçlar için özel mesajlarla (e-posta vb. kanallar) teknolojik kanallar aracılığıyla da iletişim kurma yoluna çok fazla başvurumaktadırlar. Uzaktan eğitim sırasında katılımcılar karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmak için bu süreçte teknolojiye daha iyi olan aile üyeleri, meslektaşları veya uzmanlardan yardım aldıklarını belirtmişlerdir (Sari ve Nayır, 2020). Dijital yerliler, dijital ortamdaki her değişkene kolayca adapte olabilirken; dijital göçmenlerin, teknoloji

okuryazarlığı konusunda genç meslektaşlarına oranla daha az beceri gösterdikleri ve bu konuda zorlandıkları düşünülmektedir (Waycott et al., 2010).

Dijital araçlara erişimi olmayan veya bu araçlara evlerinden sınırlı erişimi olan öğrenciler de uzaktan eğitim sırasında karşılaşılan problemlerin diğer bir tarafını oluşturmaktadır. İnternet bağlantısı olmayan ya da online platforma evdeki diğer kardeşleri ile aynı zaman diliminde bağlanmak zorunda kalan ve hız problemi yaşayan öğrenciler... Böyle bir gerçeklik dijital eşitsizlikler ve tabii ki dijital uçurum sorununu gündeme getirmektedir (Tzifopoulos, 2020). Öğrencilerin dijital araçlara ve internete şahsi erişim gerekliliğinin yanı sıra eğitim kurumlarında da internet erişimi mutlaka olmalıdır. Öğrenciler ve öğretmenler ders anında doğrudan bağlantı kurabilmelidirler. Dijital öğrenme teknolojileri ve araçları, anlık ve hızlı bilgi alışverişini artırmaktadır. Dijital öğrenme sürecinde, öğrenci giderek daha fazla bilgi edinir ve bireysel ihtiyaçlarına göre hazırlanmış içerik bilgilerini alır. Dijitalleştirme yoluyla bu, her öğrencinin en iyi hızda ve yolda kendileri için öğrenmesine yardımcı olmasını sağlar. Dijital öğrenme araçları ve teknolojileriyle bilgiler hızlı bir şekilde paylaşılabılır; dünyanın dört bir yanındaki sanal sınıflar yalnızca bilgi alışverişinde bulunmakla kalmaz, aynı zamanda öğrenme, deneyim ve iletişim becerilerini zenginleştirmek ve geliştirmek için birbirleriyle koordinasyon sağlar (Dilnoza, Zakhirova, & A.A., 2021). Bu konuda sınırlı imkânı olan öğrencilerin, uzaktan sınıflara erişim problemlerinin çözülmesi gerekmektedir.

Üniversitelere bakıldığında, dijital yerli öğrenciler için dijital göçmen akademik personel tarafından yönetilen eğitim-öğretim faaliyetlerindeki sorunlar daha belirgin olabilmektedir. Çünkü üniversitelerdeki dijital göçmen akademik personelin teknolojiye yönelik yeterlikleri, dijital yerli öğrencilerin bu konudaki yeterliklerine göre daha düşük düzeydedir. Eğitimin bilişimleştirilmesi aynı zamanda öğrenme sürecine bilgisayarlar ve benzeri elektronik aygıtların dahil edilmesidir. Buna bilgisayarlaşma denilir ve öğrenme sürecinde bilgisayar teknolojisinin aktif rolünü içerir (Dilnoza, Zakhirova & A.A., 2021). Eğer akademik personel, teknoloji kullanımı bakımından vasat ise ya da derslerini teknoloji kullanmadan gerçekleştiriyorsa, bu derslerin öğrenciler için verimsiz ve sıkıcı bir hal alması olasıdır (Çukurbaşı ve AYTEKİN, 2014). Zhou & Li (2020), Curriculum and Teaching of East China Normal University ile ilgili araştırma raporuna göre şu bilgileri aktarıyor; eğitimcilerin çoğu çevrimiçi platformlarda kendi kendine çalışma deneyimine sahiptir (%45,22'si sıklıkla ve %37,69'u ara sıra kullanır) ve çoğu eğitimci çevrimiçi eğitime yabancı değildir (%40,29'u çok iyi bilir ve %45,50 iyi bilir). Bununla birlikte eğitimcilerin %41,26'sı çevrimiçi eğitimi hala zor bulmuş, %21,80'i ise çok zor bulmuştur (Yang & Zhang, 2020). Bunun temel nedeni, eğitimcilerin öğretim etkinliklerini çevrimiçi olarak nasıl organize edileceğini, ekipman operasyonlarıyla nasıl başa çıkılacağını ve öğrencilerle çevrimiçi olarak nasıl etkileşime geçeceklerini bilmemeleridir. Oysa ki üniversite eğitiminin dijitalleşmesi, akademisyenler için yeterlilik gerekliliklerini güncelleyip değiştirmekte ve onların geleneksel rollerini sorgulamaya davet eder. Dijital eğitim kapsamında, öğretim elemanlarının “bilgi tercümanları, bilgi aktarıcıları” rolü git gide azalmakta ve öğrenciler kendi bireysel öğrenmelerini takip eden kişiler olarak öne çıkmaktadırlar. Eğitimdeki bu değişiklikler, öğretim elemanlarının ve öğretmenlerin yeni yeterlilikler geliştirmesini gerektirmektedir (Dilnoza, Zakhirova & A.A., 2021). Sonuç olarak uzaktan eğitimin işleyişine hazır olmayan ve çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalan öğretmenler uzaktan eğitim sistemine daha az istekli görünmektedirler.

Yaşanmış olan pandemi krizi, çevrimiçi eğitimde gerekli olan geniş bant ve bilgisayarlardan, öğrenmeye ve öğretime odaklanmak için gerekli olan destekleyici ortamlara ve öğretmenleri en zorlu sınıflara çekemememize kadar, eğitim sistemlerimizdeki birçok eşitsizliği ortaya koymuştur (Schleicher, 2020). Tüm bu bilgiler ışığında araştırma makalesinin konusunun bir de grafik tasarım bağlamında ne gibi etkilerinin olduğuna da bakılması gerekmektedir.

Pandemi Döneminde Grafik Tasarım Derslerinin Uzaktan Eğitim Problemleri

Pandemi sürecinde Türkiye'deki üniversiteler de uzaktan eğitim sürecine dahil olmuştur. Teorik ve uygulamalı dersler dahil olmak üzere bütün eğitim online eğitime dönüşmüştür. Bu süreçte üniversitelerimizin %99,2'lük bir kısmı teorik dersleri ve pratik/uygulamalı olan derslerin teorik kısımlarının %89'lük bir bölümünü uzaktan öğretimle uygulamaya başlamıştır fakat uzaktan öğretimle uygulamalı/pratik derslerin %25'lik bir kısmının uygulanmadığı görülmüştür (YÖK, 2020). Özellikle Güzel Sanatlar alanı, Mimari, Tasarım, Müzik ve Performans Sanatları gibi bölümlerde pandemi nedeniyle yaşanan ve yakın gelecekte bu bölümlerde okumaya aday olan öğrenciler tarafından bu bölümlerin tercih edilebilirliğini düşürecek oranda olduğu düşünülmektedir (Ünlüer vd. 2021). Bu durum

çoğu dersi pratik/uygulamalı olan sanat ve tasarım bölümlerinin ve grafik tasarım bölümünün uzaktan eğitim yoluyla uygulanmasını zorlaştırmaktadır.

Bu gibi sanat ve tasarım ağırlıklı bölümlerde, grafik tasarım bölümü dahil olmak üzere uygulamalı pratikler çok önemlidir, pratik temelli oldukça fazla ders vardır. Grafik tasarım bölümlerinde özellikle ilk yıl olmak üzere öğrencilerin çizim yeteneklerini daha üst seviyelere çıkarmak ve yaratıcılıklarını da pekiştirmek için çizim temelli dersler yoğunluktadır. Tasarım eğitiminde ilk yıl oldukça önemli ve stresli bir yıldır. Birinci yıl öğrencilere temel tasarım ilkeleri ve öğelerini tastamam vermek, onların kariyerleri için önemli bir yer tutar (Kahraman, 2020). Bu dersler uygulanırken öğretim elemanı-öğrenci etkileşimi, öğrenci-öğrenci etkileşimi (bireysel etkileşim ya da grup çalışmaları), birbirinden öğrenme, ekstra atölye çalışmaları (Şekil. 3-4, Şekil. 5-6) gibi dinamikler derslerin verimliliğini artırmaktadır ve oldukça önemli görülmektedir. Grafik tasarım atölyelerinde öğretim elemanları her öğrencisiyle bire bir etkileşim kurup, onlarla ayrı ayrı ilgilenmekte, fikir alışverişi ve beyin fırtınası yapmaktadır. Bu etkileşimler açısından atölye pratikleri ve bire bir öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi en az teorik derslerdeki bilgi aktarımı kadar önemlidir.

Şekil 3-4: Öğrencilerin Ekip Halinde Yürüttükleri Atölye Çalışmaları (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü Öğrencileri)

Şekil 5-6: Atölye Ortamında Bireysel ve Etkileşimli Olarak Çalışan Öğrenciler (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü Öğrencileri)

Uzaktan eğitim sürecinde teorik derslerdeki uyum kısa sürede sağlanırken, grafik tasarım eğitimindeki bilgisayar destekli tasarım projelerini kapsayan derslerin bu yeni sürece uyumu belirli bir ölçüde sağlanabilmiştir. Uzaktan eğitimde farklı öğrenme yöntemleri kullanılarak pratiği olmayan ya da öğrencilerin evde kolayca uygulayabileceği yalnızca bireysel uygulamalarla geçici uygulamalar yapılmıştır (Kara, 2022). Normal eğitim sürecinde öğrencilerden atölye ortamında yapılması beklenen uygulama ödevleri, online eğitim süresince öğrenci tarafından hazırlanıp PDF ya da JPEG benzeri formatlarda online kanallardan paylaşım olarak gerçekleştirilmiştir. Bu sistem de öğrenciler açısından atölye çalışmaları yetersizliği, tasarım deneyimlerini arkadaşlarıyla anında paylaşamama ve etkileşimde negatif etkiler gibi sonuçlar doğurmuştur. Öğretim elemanları, öğrenci ile birlikte yürür. Öğrenciler,

atölye yöneticisi (öğretim elemanı) ile beraber fikirleri somutlaştırırlar ve eskizlerini, modellerini vb. değerlendirirler (Kara, 2022).

Uzaktan eğitim sırasında fikir alışverişi ya da herhangi bir soruyla ilgili eğitime ulaşıldığında anında geri bildirim alamama da benzer negatif etkilerden biridir. Dönüt için bekleme süresinin uzaması, öğrenci açısından yaratım süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklara dahil olarak öğrencilerle online kanallardan etkileşime geçilmesi gerektiği zamanda dijital göçmen-dijital yerli karşıtlıkları yine sürece olumsuz olarak yansımaktadır. Dijital ortamlarla organik bağ kurmakta zorlanan dijital göçmen öğretmenler online eğitim sürecindeki dijital iletişim kanallarını kullanmada isteksiz olabileceklerdir. Öğretmenin bu ve benzeri dijital ortamlara uzaklığı, öğrenci açısından anında geri bildirim alamama gibi eksiklikler öğrenci açısından motivasyon kaybına sebep olacaktır. Öğrenci-öğretmen iletişimsizliğinde gerçek sorumluluğun öğretmenlere düştüğü söylenebilir. Öğrencilerin öğretmenle iletişim kurma aşamasında sorun yaşamaması, öğretmenin kendisini izliyor olduğunun farkında olması, öğrencilerin daha verimli bir öğrenme süreci yaşamalarında katkı sağlayabilir (Güler, 2020). Diğer bir açıdan pandemi sürecinde uzaktan eğitim sisteminde online sınıflarda yapılan derslerin teorik ve bazı uygulamalı derslerde uygun materyaller ve kişilerarası etkileşim sağlanabildiğinde öğrencilerin motivasyonlarını da artırabileceği ve sonraki süreçlerde de yüz yüze eğitim devam ederken eşzamanlı olarak sanal sınıf kullanımının da sürdürülebileceği farkedilmiştir. Ancak bu durum grafik tasarım bölümlerinde proje süreçlerinde bazı aksamalara neden olmasının yanında, öğrencinin kendiyi başbaşa kalması, kendi öğrenmesini kendisinin yönetmesi (araştırma yapma, çözümler üretme, karar alma) bireysel öğrenme süreçlerinde aktif rol üstlenebileceği de anlaşılmıştır (Kara, 2022).

Temassız Tasarım

Alanyazında, uzaktan öğretimde “acil uzaktan öğrenme” olarak karşımıza çıkabilen eğitsel süreçler, gerekli araçlar kullanılarak dünyada uygulanmaya başlanmıştır. Burdaki ana hedef, bir şekilde aksayan eğitsel faaliyetlere acil olarak geçici çözümler yaratabilmektir. Bu geçici çözümler, öğrenen ve öğrenenleri bazı çevrimiçi teknolojiler ile hızlıca bir araya getirme refleksi olarak açıklanabilir. Bu süreci planlı-uzaktan eğitsel süreçler olarak ele aldığımızda, kusursuz olması beklenmeyecek eğitsel deneyimlerden oluşan bir tamir süreci olarak değerlendirilebilir (Sezgin, 2021). Covid 19 pandemisiyle beraber tüm dünyada acil uzaktan öğretim düğmesine basılmıştır ve öğretmenler ve öğrenciler için yeni ve geliştirilebilir deneyimler kazanılmasına da vesile olmuştur. Beklenmedik bir durum olarak pandemi, yıkıcı ve ölümcül etkilerinin yanında eğitim alanında da teknolojik altyapı açısından kurumlar için; teknolojik donanım açısından bazı öğretmenler/akademisyenler için; teknolojik imkân yetersizlikleri açısından da bazı öğrenciler için bir anda yaşamlarımıza çökmüştür. Bu dönemde öğrenenler ve öğrenen arasındaki dijital mesafe ve üniversitelerdeki tasarımla ilgili bölümler için uzaktan eğitimde tasarım problemleri gibi başlıklar açığa çıkmıştır. Pandemi zamanı uzaktan eğitime geçişle beraber tasarımla ilgili bölümlerin de uzaktan eğitim pratiklerinde “temassız tasarım” kavramından bahsedebiliriz. Tasarımın geleneksel tabanlı olmaktan uzaklaşıp artık yalnızca dijital ortamlarda da gerçekleştirilebilmesi, uzaktan eğitim sürecinde geleneksel sınıf ya da atölye ortamı dışında sanal sınıflarda sanal platformlar üzerinden tasarım dersi gerçekleştirilmesi, geleneksel olarak başlayıp dijital ortamlarda tasarıma son şeklinin verilmesi ya da son dönemlerde yapay zeka kullanılarak fikir üretmeyle başlayan sürecin, tasarımın yapay zeka ile şekillendirilmesi ile devam eden tasarım pratikleri de temassız tasarım pratiklerine örnek olarak gösterilebilir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler ve öğreticiler birbirine mesafelidir ve hedef kitle coğrafi olarak birbirinden dağınık bir yerleşim gösterir. Coğrafi mesafenin yanında, öğrenenlerin demografik dağılımı, sosyo-kültürel-ekonomik yapıları, eğitim geçmişleri birbirinden farklı özellikler gösterir. Bu durum da ders esnasında kullanılacak olan teknolojilerin seçimini ve içeriği etkilemektedir (Özkul ve Girginer, 2001). Üniversitelerdeki tasarım tabanlı eğitim veren bölümler için, örneğin grafik tasarım bölümleri, uzaktan eğitim sürecinde temassız tasarım konusunda bazı problemleri de açığa çıkarmaktadır. Karşılaşılabilecek problemlerin başında etkileşim eksikliğinin başta geldiğini söyleyebiliriz. Özkul ve Girginer (2001) etkileşimin iki ya da daha fazla taraf arasındaki iletişim olduğunu aktarıyor. Etkileşimden bahsedildiğinde, uzaktan eğitimin kalitesi anlamında da doğrudan etkisi olan üç farklı etkileşim düzeyi akla gelmelidir. Bunlar; öğrenci ve materyaller arasındaki etkileşim, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşim ve öğrencinin diğer öğrencilerle etkileşimi olarak sıralanabilir. Teknolojideki olumlu gelişimlerin yanı sıra, teknolojinin eğitimi ve temassız eğitimi etkilediğini söyleyebiliriz. Genel olarak

etkileşim eksikliği başlığının altında toplayabileceğimiz diğer temassız tasarım problemleri başlıkları şu şekilde sıralanabilir;

- Temassız tasarım sürecinde ortaya çıkabilecek telif problemleri (Öğrenciler sınıf gibi bir ortamın dışında bireysel olarak çalışmalarını gerçekleştirirken internette var olan hazır tasarımları kullanma eğiliminde olabilir.)
- Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eşit maddi imkanlara sahip olmaması ve gerekli araç gereci edinmemiş olması (Örneğin grafik tasarım alanında temassız tasarım süreçlerinde her öğrencinin bilgisayar, grafik tablet, bazı gerekli tasarım programlarına erişememe gibi muhtemel problemler yaşaması.)
- Eğitim sürecinde eğitmenlerin dijital göçmen, öğrenenlerin dijital yerli olması ve dijital göçmen eğitimcilerin uzaktan temassız tasarım sürecini teknolojik eksiklerden dolayı yönetme problemleri.
- Temassız tasarım sürecinde motivasyon ve etkileşim eksiklikleri (Öğrencilerin birbirleriyle aynı ortamı paylaşması aynı zamanda onları motive eder ve onlara birbirlerinden de öğrenme fırsatı sağlar.)

Yukarıda bahsedilen maddeler temassız tasarım problemlerine örnek olarak gösterilebilir. Elbette ki temassız tasarım çağın getirdiği bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır ve temassız tasarımın olumlu yanları da vardır. Öğrenciler arasında teknolojik imkan problemleri olmadığı ve öğretmenlerin teknolojik donanımlarının yeterli olduğu durumlarda uzaktan eğitimde temassız tasarımla öğretimin kalitesi sürdürülebilir; öğrencilere tasarım yetkinlikleri zamandan ve mekandan bağımsız olarak kazandırılabilir, eğitim maliyetleri azaltılabilir; herkesin erişebildiği online ortamlarda gerçek zamanlı olarak öğrenciler ve eğitimciler arasında etkileşim kurulabilir, paylaşım yapılabilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde öncelikle dijital yerli öğrenciler ve dijital göçmen öğretmenlerin, akademisyenlerin karşılaştıkları zorluklar ve özellikle uzaktan eğitimde teorik ve uygulamalı derslerin birlikte yürütüldüğü grafik tasarım alanındaki problemler ortaya konulmuştur. Çalışmada ele alınan konu önemli görülmektedir; çünkü Covid 19 salgını günümüzde kısmen aşılmış olsa da dünyada etkileri sürmeye devam etmektedir ve bu süreçte dijital eğitim süreci aniden ve küresel olarak birçok ülkede işe koşulduğu için bu sürecin çıktılarını olarak uzaktan eğitimde öğrencilerin ve öğretmenlerin karşı karşıya kaldığı zorluklar da çok yeni olarak değerlendirilebilir. Zorunlu uzaktan eğitime geçiş, öğretmenler, akademisyenler hatta yöneticiler olmak üzere herkesi hazırlıksız ve altyapısız yakalamıştır.

20 ve 21. yy. olarak hızlı bir sosyal değişim sonucu nesiller arası farklar daha çok belirginleşmiştir (Şahin, 2018). Nesiller arası fark belirginleşirken bu süreçte bahsi geçen dijital yerli ve dijital göçmen kavramları ortaya çıkmış ve bu farkla beraber sınıf ortamındaki geleneksel alışkanlıklar da değişmiştir. 21. yüzyıl öğretmeni birtakım dijital becerilere sahip olmak zorundadır, gerekli dijital araçları ve kaynakları kullanıp yönetebilmelidir; öğrencilerle iletişim kurabilmeli, eğitim içeriği hazırlayabilmeli ve paylaşabilmeli, uzaktan eğitim organize edebilmelidir. Bundandır ki, öğretmenlerin ve yarımın öğretmenlerinin dijital eğitim platformlarında çalışmak için çevrimiçi ve çevrimdışı son teknolojilere hâkim olmaları gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler içerisinde yer alan dijital göçmen eğitimcilerin gelişmelerini sağlamak ve ilerletmek için, amaca uygun hizmetiçi eğitimlerin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Pandemi döneminde öğretmenlerin, akademisyenlerin yaşadığı sorunlara yerleşik ve etkili çözümler üretebilmek için birincil olarak internet ve teknoloji altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim bir istisna olmamalı ve kimse dışarda kalmamalıdır. Ayrıca yapılan araştırmalar ışığında çoğu öğretmenin, akademisyenin uzaktan eğitim sürecini nasıl yöneteceklerini ve kendi deneyimlerine dayalı çözümler üretmeyi bilmedikleri sonucuna varılabilmektedir. Bu süreçle ilgili hizmet içi eğitime ve teknoloji konusunda desteğe ihtiyaçları olduğu sonucuna varılabilir. Eğitimde geleceği bilgi teknolojileri belirleyecektir, ancak bu teknolojilerin doğru ve ustaca kullanımı yetenekli ve özverili öğretmenlerin ellerinde olacaktır (Siner, 2020).

Online eğitime yönelik materyal, e-kitaplar vb. ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Zengin bir eğitim platformu ve eğitim kaynakları, çevrimiçi öğretim için bir güçlü destektir (Zhou et al. 2020). Teknoloji ve eğitim nasıl daha iyi entegre edilir?" sorusunun üzerine çözüm önerileri geliştirilmelidir. Aynı zamanda online eğitim, kalabalık sınıfların sebep olduğu maliyet nedeniyle dünya çapında eğitim sektörü için popüler bir öğretim yöntemi olmaya devam edecektir (Yardi, 2008).

Eğitim sürecinin daha da iyileştirilmesi için dijital yerlilerin perspektifinden durum değerlendirilmesi yapılarak modern teknolojilerle iyileştirilmelere ve yeniliklere gidilebilir. Öğrencilerimizin sesine kulak vererek onlardan öğrenmemiz; eğitim ve öğretim uygulamalarımızı buna göre uyarlamamız gerekmektedir. Mevcut müfredatın reformu için öğrencilerin sesine kulak verilmelidir (Tzifopoulos, 2020). Bugün ve yakın gelecekte, bu öğretim şekli en fazla umut vaatendir (Dilnoza, Zakhirova & A.A, 2021).

Pandemi sürecinde eğitimdeki farklılaşma ile görülmüştür ki üniversitelerde grafik tasarım alanında ve ilgili tüm uygulama pratiklerine dayanan bölümlerde uzaktan eğitimde bazı problemlerin farkına varılmıştır. Özellikle öğrenen ve öğreten arasındaki iletişim aksaklıkları bu sorunlarda ön plana çıkmaktadır. Hazırlıksız bir şekilde sanal ortamlardan yürütülmeye başlanılan dersler dijital yerli öğrenciler ve dijital göçmen öğretmenler arasındaki bazı teknolojik uyumsuzlukları açığa çıkarmıştır. Dijital nesil ile beraber geleneksel sınıf ortamından harici bir sanal mekânda uygulanılmaya çalışılan dersler bazı öğretmenlerin de teknolojik donanımsızlıklarından dolayı öğrenciler açısından etkileşim ve motivasyon eksikliği gibi sorunlara temel olmuştur. Konuyla bağdaşık olarak Güler (2020), günümüzde iyi bir öğretmenin teknolojik pedagojik alan bilgisinde donanımlı olmaları gerektiğini aktarıyor. Uygulamalı derslerin uzaktan eğitim sürecindeki pratiklerinde dijital nesil farklarının sebep olduğu öğrenciye zamanında hızlı dönüt verememe, etkileşim problemleri ve sonucunda öğrencilerde tasarım süreçlerinde motivasyon eksikliği gibi sonuçlarla özetlenebilir. Ancak grafik tasarım bağlamında bazı avantajlar da bulunmaktadır. Örneğin; uzaktan eğitim sürecinde temassız tasarımda uygun şartlar sağlandığında süreç öğrenciler için zevkli ve harekete geçirici olabilir. Online eğitim ortamının sağlanmasında kurumun (Örn. üniversiteler) etkililiğinin de önemi vardır. Kurumların eğitim için oluşturduğu online ortamlar eğitimin niteliğini artırabilir. Örneğin dersler bizzat yapıldıktan sonra kayıt altında sistemde tutuluyorsa öğrenciler için zamansız ve tekrar kısıtlaması olmayan bir eğitim fırsatı yaratılmış olur. İsteddiği zaman tekrar fırsatı olan öğrenciler konuyu daha iyi özümseyebilir ve güdülenebilir. Farklı öğrenme ihtiyaçları olan öğrenciler için (örn. daha çok tekrar yapma ihtiyacı olanlar) daha olumlu sonuçlar yaratılabilir. Temelde yüz yüze olsun, uzaktan olsun eğitimin amacı her şekilde öğrenciye daha kalıcı öğrenmeler kazandırmaktır. Öğrenciyle materyal paylaşımı sınıf ortamından çıkarılıp online ortamlarda yapıldığında, bu durum yeni dijital nesil için çok daha ilgi çekici yeni bir sayfanın açılması demektir.

Eğitimi ister geleneksel yöntemlerle ister de uzaktan gerçekleştirirken asıl amaç öğrencilerine kaliteli eğitim ulaştırabilmektir. Yeni dönemde Covid 19 pandemisi sürecinde eğitim alanında yaşanan tecrübeler, her şeye rağmen, teknoloji ve eğitimin entegrasyonunu hızlandırmak ve bu yeni durumda çevrimiçi eğitim öğretim yöntemlerini reforme etmek ve avantaja çevirmek için bize yeni ve değerli deneyimler sağlamıştır. Online eğitim bundan sonraki hayatımızın bir parçası muhakkak ki olacaktır, bu yüzden öğretmenlere, öğrencilere, ailelere yönelik, onların ihtiyaçlarına cevap veren üst düzey bir online/karma eğitim planı nasıl hazırlanmalıdır? Dijital nesil ile dijital göçmen öğretmenlerin aynı teknolojik dilden konuşmaları için nasıl hızlı çözümler üretilebilir? Uzaktan eğitimde grafik tasarım bölümlerindeki temassız tasarım süreci nasıl iyileştirilebilir? Gelecekteki benzer olası durumlarda okullarımız nasıl reaksiyon gösterecektir? Bu sorular da *pandemi sonrasında* cevaplanması gereken önemli sorular olacaktır. Uzaktan eğitimde verilecek olan temassız tasarım eğitiminin, öğrencilerin dijital yerli özelliklerine göre hazırlanması ve geliştirilmesi, öğretmenlerin de geliştirilmesi ve gerektiğinde süreçte düzenlemelerin yapılabilmesine imkân verecek yeterliliklerde olması gerekmektedir. Bu çalışma pandemi sonrasında uzaktan eğitim sürecinde grafik tasarım alanındaki temassız eğitim problemlerine ve sebeplerine farkındalık getirmek için ve ileride yapılacak çalışmalar için öğrencilerin yaşadığı sorunların ele alınmasına ve bu süreçte yer alan ortak paydaşların ihtiyaçlarının belirlenmesine katkı sağlayabilir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırma tek yazarlı olarak yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Araştırma doküman incelemesine dayalı olarak hazırlandığı için etik kurul onayı gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Arifudin, D., Sulistiyaningsih, E. ve Kautsar, I. A. (2020). Optimization of The Digital Game Based Learning Instructional Design (DGBL-ID) Method as Learning Support Media. *Jurnal Mantik*, 4(3), 2147-2154.
- Autry, A. J. ve Berge, Z. (2011). Digital Natives And Digital Immigrants: Getting to Know Each Other. *Industrial and Commercial Training*, 43(7), 460-466.
- Baran, A. G., Kurt, Ş. K. ve Tekeli, E. S. (2017). Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 1(45), 1-24.
- Baran, S. (2022). Dijital Yerlilerin Dijital Ortamlardaki Kullanıcı Pratikleri ve Medya Okuryazarlığı Farkındalıkları. *Journal of Symmetric Communication Research*, 2(4), 96-113.
- Bilgiç, H. G., Duman, D. ve Seferoğlu., S. S. (2011). Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrim İçi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri, XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri- 2, (s. 1-7). Malatya: Akademik Bilişim.
- Biricik, Z. (2022). Yeni İletişim Teknolojileri İle Değişen Çocukluk Kültürü: Dijital Çocukluk. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(Dijitalleşme Özel Sayısı), 108-124.
- Budnyk, O., Zozuliak-Sluchyk, R., Nedilskyi, S., Chervinska, I., Malaniuk, T., Prevysokova, N. ve Ketsyk-Zinchenko, U. (2021). Modern Digital Distance Learning Technologies: Challenges Of Future Teacher Training. *Revista Inclusiones*, 8(1), 41-53..
- Cameron, D. (2005). The Net Generation goes to university?, Journalism Education Association conference- Aralık, 2005 (s. 1-11). Queensland: Charles Sturt University.
- Çukurbaşı, B., ve Aytakin, İ. (2014). Öğretmen Adaylarının Dijital Yerli Özelliklerinin İncelenmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 28-54.
- Demirci, Ü. (2016, Nisan 6). Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenler. <https://ulkudemirci.wordpress.com/2016/04/06/dijital-yerliler-ve-dijital-gocmenler/> adresinden Kasım 2022 tarihinde erişildi.
- Dereli, Z. (2019). *Dijital Yerliler: Yeni Nesil Eğitim Modeli*. İstanbul: Humanist Kitap Yayıncılık.
- Dijitalleşme: COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uzaktan Eğitim Deneyimi. (Ed. Ş. Karasar, Ü. İ Dilnoza, Z., Zakhirova, N. ve A.A, M. (2021). Digitization Of Education And The Role Of Teachers And Students In This Process. *International Journal Of Philosophical Studies And Social Sciences*, 1(2), 196-202.
- Doğan, G. (2022). Sanal da Olsa Sahici Eğitim. (Ed. Ş. Karasar, Ü. İ. E. Anar). *Dijital Gelecek Dünyası; Dijital Bir Üniversitenin Bugünü* içinde (s. 193-220). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Esgin, Y., Gezmen, B. ve Özsürünç, R. (2022). Sosyal Medyada Ebeveynlerin Dijital Yerlilere Yönelik İçerik Paylaşımlarının Dijital Kimlik İnşasındaki Rolü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(4), 2079-2102.
- Eşgi, N. (2013). Dijital Yerli Çocukların ve Dijital Göçmen Ebeveynlerinin İnternet Bağımlılığına İlişkin Algılarının Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 181-194.
- Eyuboğlu, F. A. ve Yılmaz, F. G. (2018). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları, Dijital Yerli Olma Durumları ve Teknoloji Kabulü Arasındaki İlişkinin Birbirleri İle ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Geray, H. (2016). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güler, Ç. (2020). Uzaktan Eğitimde Öğrenmeyi Yaklaştırmak. (Ed. F. Tanhan ve Ü. H. Özok), *Pandemi ve Eğitim İçinde* (s. 279-292). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Günther, J. (2007). *Digital Natives & Digital Immigrants*. Innsbruck: Studien Verlag.
- Helsper, E. J. ve Eynon, R. (2010). Digital Natives: Where Is The Evidence? *British Educational Research Journal*, 36(3), 503-520.
- Hilli, C. (2020). Distance Teaching in Small Rural Primary Schools: a Participatory action research Project. *Educational Action Research*, 28(1), 38-52.
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Kara, C. (2022). Uzaktan Eğitim Avantajlarının Pandemi Sonrası Uygulamalı Grafik Tasarım Derslerine Entegrasyonu. *Journal of Open Learning and Distance Education*, 1(1), 18-34.

- Kee, C. L. (2020). Face-to-Face Tutorial, Learning Management System and WhatsApp Group: How Digital Immigrants Interact and Engage in E-learning? *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 8(1), 18-35.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170 - 189.
- Kinash, S., Wood, K. ve Knight, D. (2013). *Digital immigrant teachers and digital native students: What happens to teaching?* Bond University: Educational Technology Solutions.
- Kincl, T. ve P., Š. (2021). Born digital: Is there going to be a new culture of digital natives? *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 31(1), 30-48.
- Kürkçü, D. D. (2015). İnternette Gazete Takibinde Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenler, İnet-Tr'15, XX. Türkiye'de İnternet Konferansı, (s. 1-6). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Luschei, T. F., Dimiyati, S. ve Padmo, D. (2008). Maintaining e3-learning while transitioning to online instruction: the case of the Open University of Indonesia. *Distance Education*, 29(2), 165-174. Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Oliverio, S. (2019). Screening the classic: A case of re-mediation? (Ed. N. Vansielegheem, J. Vlieghe ve M. Zahn) *Education in the Age of the Screen* içinde (s. 36-48). London: Routledge.
- Özgülven, Y. ve Şen Bayram, A. K. (2022). Mimarlık Eğitiminde ve Mimari Tasarım Stüdyolarında
- Özkul, A. E. ve Girginer, N. (2001). Uzaktan Eğitimde Teknoloji ve Etkinlik. *Sakarya Üniversitesi*
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently? *NCB University Press*, 9(6), 1-6. DOI: <https://doi.org/10.1108/10748120110424843>
- Prensky, M. (2012). *From Digital Natives To Digital Wisdom: Hopeful Essays For 21st Century Learning*. USA: Corwin Press.
- Sari, T. ve Nayır, F. (2020). Challenges İn Distance Education During The (Covid-19) Pandemic Period. *Qualitative Research in Education*, 9(3), 328-360.
- Schleicher, A. (2020, Nisan 1). Education Disrupted – Education Rebuilt: Some Insights From PISA On The Availability And Use Of Digital Tools For Learning. [oecdutoday.com: https://oecdutoday.com/coronavirus-education-digital-tools-for-learning/](https://oecdutoday.com/coronavirus-education-digital-tools-for-learning/) adresinden 12.10.2022 tarihinde erişildi.
- Sezgin, S. (2021). Acil Uzaktan Eğitim Sürecinin Analizi: Öne Çıkan Kavramlar, Sorunlar ve Çıkarılan Dersler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 273-296.
- Sirer, E. (2020). Eğitimin Ekran Üzerinden Teknolojik Dönüşümünde Pandemi Dönemi'nin Etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1987-2018.
- Sprenger, M. (2010). *Brain-Based Teaching in the Dijital Age*. Alexandria: ASCD.
- Susilo, A. (2014). Exploring Facebook and Whatsapp As Supporting Social Network Applications for English Learning İn Higher Education. *Journal of Applied Sciences Research*, 9(1), 10-24.
- Şahin, Z. (2018). Dijital Bilgelik ve Dijital Göçmenlik Akran Koçluğu (Öğrenme Yoldaşı Öğretmen). (Ed. M. Eraslan, H. Demirkaya, B. Direkçi, F. Aslan ve M. Kılınç) *Disiplinler Arası Akademik Çalışmalar II* içinde (s. 75-80). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Tulum, A. B. ve Kaya, Y. (2020). Dijital Yerlilerin Sanal Ağlarda Sosyalleşme Ve Yalnızlaşma Tutumları. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken (Journal Of World Of Turks)*, 12(2), 315-338.
- Tzifopoulos, M. (2020). İn the shadow of Coronavirus: Distance education and digital literacy skills in Greece. *International Journal of Social Science and Technology*, 5(2), 1-14.
- Ünlüer, A. A., Cemelelioğlu, N., Yıldırım, Y., Öçal, B. ve Eden, A. (2021). Pandemi Koşullarında Türkiye Genelindeki Üniversitelerin Sanat, Tasarım Ve Mimarlık Bölümlerindeki Uygulamalı Dersler İçin Çevrimiçi Eğitimde Yaşanan Problemler Ve Gereksinimlere Yönelik İhtiyaç Analizi. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS)*, 10, 87-104.
- Wang, J., Zou, B., Wang, D. ve Xing, M. (2013). Students' Perception Of A Wiki Platform And The Impact Of Wiki Engagement On Intercultural Communication. *System*, 41(2), 245-256.
- Waycott, J., Bennett, S., Kennedy, G., Dalgarno, B. ve Gray, K. (2010). Digital Divides? Student And Staff Perceptions Of Information And Communication Technologies. *Computers & Education*, 54(4), 1202-1211.
- Yang, X. ve Zhang, Y. (2020). Analysis Of Online Teaching and Online Training Of Elementary And Middle School Teachers Under PanDemic Prevention and Control. *Modern Edu Tech*, 30(3), 5-11.

-
- Yardi, S. (2008). Whispers in the Classroom. (Ed. T. McPherson) *Digital Youth, Innovation, and the Unexpected* İçinde (s. 143-164). Cambridge: The MIT Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Zhou, L., Wu, S., Zhou, M. & Li, F. (2020). School's Out, But Class' On', The Largest Online Education in the World Today: Taking China's Practical Exploration During The COVID-19 Epidemic Prevention and Control As an Example. *Best evid chin edu*, 4(2), 501-519.
-